

Životné podmienky Rómov: subštandardné bývanie a zdravotný stav

Zhrnutie

Úvod

Životná úroveň Rómov je výrazne pod úrovňou ostatnej populácie. Často bývajú v príbytkoch zlej kvality v segregovaných oblastiach bez základných služieb. Život v nekvalitných obydliach má negatívny vplyv aj na zdravie Rómov: hrozí im zvýšené riziko zdravotného postihnutia, chronického ochorenia a nadváhy. Preplnenosť obydli sa spája so zdravotnými problémami, psychickými problémami, tuberkulózou, respiračnými infekciami, zvýšeným nebezpečenstvom vzniku požiaru a nehôd v domácnosti. Život v nevhodných obydliach negatívne vplyva na zdravie a pocit bezpečia a zvyšuje riziko nehôd v domácnosti.

Nadácia Eurofound uskutočnila prehľad literatúry a sekundárnu analýzu údajov z prieskumov s cieľom získať prehľad o bývaní a zdravotných podmienkach Rómov a o tom, ako sú obe tieto oblasti prepojené. Údaje použité na analýzu boli získané z Rozvojového programu OSN (UNDP), prieskumu týkajúceho sa menšín a diskriminácie v Európskej únii (EU-MIDIS) a prieskumu EÚ o zdravotnom stave Rómov.

Politické súvislosti

V súčasnom období rastie dopyt po údajoch o životných podmienkach Rómov na európskej úrovni. Tento záujem o väčšiu informovanosť o Rómoch sa čiastočne spája s udalosťami spojenými s vysťahovaním Rómov vo Francúzsku a Taliansku a ich repatriáciou do Rumunska a Bulharska v roku 2010. Európsky parlament vo svojom uznesení z marca 2011 vyzval Komisiu, aby prijala stratégiu EÚ na začlenenie Rómov a zdôraznil význam rozvoja monitorovacích ukazovateľov, ako aj potreby rozšírenia laekenských ukazovateľov na najmenšie štatisticko-administratívne jednotky.

Tieto požiadavky týkajúce sa ďalších údajov sú tiež súčasťou rámca EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov, obsahujúceho také ciele ako prístup k vzdelaniu, zamestnaniu, zdravotnej starostlivosti a bývaniu, ktoré musia byť založené na „spoločných, porovnateľných a spoľahlivých ukazovateľoch“. Vyzýva tiež na identifikáciu znevýhodnených mikroregiónov alebo segregovaných štvrtí a na používanie účinných monitorovacích metód na účely hodnotenia politik integrácie Rómov.

Ťažko sa však zhromažďujú údaje o životných podmienkach etnických skupín, lebo údaje zo sčítania ľudu bývajú buď neaktuálne, alebo nie sú rozdelené podľa etnicity. V prípade prieskumov je v dôsledku veľkosti vzorky zhromaždenie veľkého množstva informácií o malých skupinách obyvateľstva ťažké, zatiaľ čo v prípade cieľených prieskumov nie je možné porovnať ich situáciu so zvyškom populácie.

Hlavné zistenia

Prístup k formám hygienických zariadení

Jedným z hlavných problémov, ktorým Rómovia čelia v oblasti bývania, je nedostatočný prístup k rozvinutejším formám hygienických zariadení (napr. vnútornému záchodu, vani alebo sprche). V priemere 62 % Rómov nemalo prístup k rozvinutejším formám hygienických zariadení v porovnaní s 31 % väčšinovej populácie žijúcej v segregovaných oblastiach. V relatívnom vyjadrení sa ukazuje, že Rómovia v Bulharsku sú v oveľa väčšej miere znevýhodnení než väčšinová populácia v ich tesnej blízkosti. Napríklad v ich prípade existovala trikrát väčšia pravdepodobnosť, že nemajú dostatočný prístup k rozvinutejším formám hygienických zariadení a takmer osemkrát väčšia pravdepodobnosť, že bývajú v subštandardných obydliach, napr. v chatrčiach a iných schátralých budovách.

Preplnenosť

Ďalším veľkým problémom je vysoká miera preplnenosti obydľí, najmä po premiestnení po nútených vysťahovaniach. Zdá sa, že situácia je najhoršia na Slovensku a v Maďarsku, kde Rómovia bývajú v priemere s dvomi osobami na miestnosť. Preplnenosť sa spája s radom zdravotných problémov a zvyšuje nebezpečenstvo vzniku požiaru a nehôd v domácnosti.

Segregácia v mestách

Väčšina Rómov žijúcich v mestách má tendenciu bývať v segregovaných oblastiach. Segregácia môže byť stratégiou na zvládnutie problému, v rámci ktorej sa využívajú komunálne väzby a siete na zaplnenie medzery v poskytovaní základných služieb. Napriek tomu, že segregácia slúži ako stratégia na zvládnutie problému, stále je len ad hoc riešením, pretože zvyšuje zraniteľnosť prostredníctvom izolácie a koncentrácie zraniteľných skupín. Segregácia izoluje Rómov od zdravotníckych služieb, zamestnania, vzdelávania a kontaktu so zvyškom spoločnosti.

Vplyv kvality bývania na zdravie

Kvalita bývania v týchto segregovaných oblastiach býva často na veľmi nízkej úrovni. Z analýzy údajov vyplýva, že v prípade Rómov bývajúcich v subštandardných obydľiach existuje zvýšené riziko zlého celkového zdravia, ktoré takto hodnotia samotní Rómovia, a duševných chorôb. Rómovia v subštandardných obydľiach sú tiež viac vystavení riziku, že sa im stanú nehody v domácnosti a že budú mať problémy súvisiace s drogami.

Chýbajúce vhodné bývanie môže vplyvať aj na zdravie, pretože sa môže použiť ako ospravedlnenie pre diskrimináciu v zdravotníckych službách. Napríklad Travelleri v Spojenom kráľovstve majú často obmedzený prístup k lekárskej prehliadke, pretože lekári niekedy odmietnu registrovať pacientov, ktorí im neposkytnú adresu trvalého bydliska.

Politické ukazovatele

- Iniciatívy v oblasti bývania by vo všeobecnosti nemali zvyšovať segregáciu a čo je dôležitejšie, nemali by zvyšovať izoláciu zraniteľných skupín. Stratégie zamerané na depriváciu by mali zahŕňať aj iné zraniteľné skupiny žijúce v oblasti záujmu.

- Zvyšovanie dostupnosti a prístupnosti vhodného sociálneho bývania by sa mohlo použiť ako presvedčivý politický nástroj na zlepšenie životných podmienok zraniteľných skupín, najmä v tých členských štátoch strednej a východnej Európy, ktoré majú vysoký počet rómskych obyvateľov.
- Nedostatočné zviditeľnenie malých oblastí môže mať vplyv na zameranie a pridelovanie zdrojov. Nižšie úrovne územných jednotiek EÚ (LAU 1 a 2) sa od roku 2003 už viac oficiálne nesledujú, čo komplikuje analýzu menších územných jednotiek, napr. rómskych osád. Možným riešením by bolo zosúladenie údajov na základe zodpovedajúcich ukazovateľov z prieskumov i sčítania obyvateľov.
- Dôležité je uprednostniť opatrenia zlepšujúce aspekty deprivácie v bývaní, ktoré majú silný súvis so zlým zdravotným stavom. Na odhalenie vzťahu medzi bývaním a zdravotným stavom Rómov je potrebný ešte ďalší výskum.
- Viac podpory by sa malo poskytnúť mediátorom pracujúcim v oblasti zdravia Rómov, pretože ich práca je obzvlášť dôležitá vzhľadom na chýbajúce zdravotnícke služby v rómskych osadách, diskrimináciu pri získavaní zdravotnej starostlivosti, ich postoje k zdraviu, ako aj ich špecifickú epidemiológiu. Používanie mobilných zdravotníckych služieb by mohlo byť nákladovo efektívnym a krátkodobým riešením, aby sa natoľko potrebná základná zdravotná starostlivosť mohla dostať k väčšiemu počtu izolovaných a znevýhodnených rómskych komunit.
- Proces vysťahovania môže posúvať skupiny Rómov do čoraz horších podmienok bývania z hľadiska ich vhodnosti. Aby sa tomuto zabránilo, mali by sa vypracovať usmernenia a protokoly.
- Jedným z najdôležitejších predpokladov pre realizáciu programov zameraných na rómsku populáciu je mať zodpovedajúce údaje. V krátkodobom horizonte je potrebné vylepšiť a využívať špecializované prieskumy zamerané na zdokumentovanie východiskovej situácie, ako aj na sledovanie zmien.

Ďalšie informácie

Správa *Životné podmienky Rómov: subštandardné bývanie a zdravotný stav* sa nachádza na stránke <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef12021.htm>

V prípade záujmu o ďalšie informácie sa obráťte prostredníctvom e-mailu na: Daniel Molinuevo, výskumný pracovník, dmo@eurofound.europa.eu